

ARXIUS DE LA COMARCA

Maria dels Àngels Sala i Auvi

SANTPEDOR

Tot estudiós de la història hagués pogut emprar temps enrera dues valuoses eines de treball: L'Arxiu Municipal i l'Arxiu Parroquial. El primer conserva encara avui la majoria dels seus documents, però malauradament, no passa així amb l'Arxiu Parroquial. Aquest fou cremat en començar la Guerra Civil i sortosament es va salvar un esborrany de l'inventari fet pel Doctor Vila, el qual ens dona una referència de la seva importància, ja que era un dels més nodrits dins de la categoria que regentava.

Passant a la pertinent descripció d'ambdós:

Arxiu Parroquial

Com he anomenat d'antuvi, tota referència la devem al Doctor Vila,

però també al Sr. Jaume Prat, qui va recompondre l'esborrany trobat per ell a l'Arxiu Municipal.

Constava de centenars de "codere" i de manuals, així com més de 600 documents des del segle XIII.

Fou ordenat per primera vegada en el segle XVIII pel Rector Pere Màrtir Calvaria. En 1869, en temps de revolució, Mossèn Feliu Freixa el traslladà per resguardar-lo de perills a una casa particular, en ésser ocupada militarment la rectoria. Passats els disturbis, fou traslladat de bell nou a la rectoria i amuntegat en un prestatge del despatx parroquial. Uns anys després, el Doctor Leonci Soler i March va classificar els documents per segles, i fou el Doctor Vila qui va acabar la tasca.

Aquest Arxiu era de més importància que l'Arxiu Municipal; segons l'inventari esmentat, els documents més notoris eren els següents:

- 2 documents del segle XIII
- 219 " " " XIV
- 85 " " " XV
- 86 " " " XVI
- 119 " " " XVII-XVIII
- 21 pergamins " XIV al XVII

Les matèries tractades en els diferents documents són:

- Segle XIII: Compra-venda d'una esclava.
- Segle XIV: Llibres d'actes i acords del Consell General de la vila. Formulari notarial. Llibre dels morts i dels vells. Notícia dels jueus de Manresa que trafiquegen a la vila. Sentències arbitrals.

Arrendaments del curat de Santpedor i arrendament de rectories de la comarca.

Actes i contractes notariais.
Curiosos inventaris de béns.
Contractes d'aprenentatge de diferents oficis, sastres i sabaters entre d'altres.

- Segle XV: Carta de Vicenç Ferrer, conseller de Barcelona, per posar pau entre les viles de Manresa i Santpedor.
Venda d'un esclau.
Actes i contractes de treball.
Testaments.
Inventaris.
- Segle XVI: Disposicions del Conseller de la Vila contra la pesta de 1507.
- Segle XVII: Comencen els llibres parroquials: Baptismes, confirmacions, matrimonis.
Llibres de l'obra de l'església.
Notícia de la presència en la vila del notari laic a més del Curat.
Fundació de l'ensenyament oficial a la vila de Santpedor. S'estableixen dues cadires o mestrats: Cadira d'aprendre a llegir, escriure i comptar; i el mestrat d'aprendre de lletra.
23 de juny de 1692.
- Segle XVIII: Regulació de preus del gremi de fabricants de seda, 1778.
- Segle XIX: Documents exclusivament de caire religiós, o de l'administració de la parròquia.

L'esmentat Arxiu comptava també amb un centenar de pergamins sense cap interès en general. El més antic és de l'any 1094 i tractava de la fundació de misses en l'església parroquial de Santpedor. La resta de pergamins són del segle XIV al XVII, entre ells sols n'hi ha 21 que tenen un cert interès.

Tots aquests documents, com he fet menció abans, foren destruïts l'any 36; avui ens en resta un petit resum de cadascun inclòs en l'inventari

fet pel Doctor Vila, l'original del qual es troba en l'Arxiu Parroquial. A part d'això, la resta de documents que componen l'Arxiu són posteriors a la Guerra Civil.

Arxiu Municipal

Està situat en el segon pis de la Casa de la Vila. Consta de dos departaments: La sala d'estudi i l'Arxiu pròpiament dit.

Tampoc no li han mancat trenca-colls, els quals han fet difícil la seva conservació.

Fou ordenat per primera vegada pel Doctor Vila, sota la direcció del Doctor Leonci Soler i March; abans tots els documents es trobaven col·locats sense ordre ni concert, dins d'un armari de la sala consistorial. L'Arxiu fou traslladat dels baixos de la Casa de la Vila al segon pis, però un cop situat en aquest, es va veure obligat a recórrer diferents estatges degut a reformes de l'edifici o a successos accidentals, com és l'esfondrament del sostre. Tot això, a més de dificultar el seu manteniment en unes condicions favorables, va fer molt carregosa la tasca de l'arxiver, Sr. Prat, únic coneixedor de l'Arxiu en aquells moments.

Els documents es troben classificats en lligalls de matèries anàlogues, en resten però a trets generals, uns quaranta de pendants de classificació. El contingut dels diferents documents podem agrupar-lo de la següent manera:

Privilegis Reials i Cartes de Població: Santpedor, com a Vila Reial, era lliure de tota jurisdicció feudal. Depenia de la Corona, amb dret a intervenir amb autoritat pròpia en les Corts Catalanes; d'ací els privilegis. Aquests *ensens* a les Cartes són:

- Carta de Població concedida per Alfons II El Cast, segle XII.
- Privilegi atorgat per Jaume I El Conqueridor, segle XIII.
- Sis privilegis concedits per Jaume II El Just, segles XIII-XIV.

- Privilegi d'Alfons IV El Benigne, segle XIV.
- Privilegi deferit per *Pere IV El Cerimoniós* o del Punyalet, segle XIV.
- Venda o empenyorament de la Vila per Pere IV al noble *Francisco de Perelló*.
- Redempció de les mans de *Francisco de Perelló* i incorporació a la Corona.
- Privilegi de Martí l'Humà, honorant-la amb el títol de Carrer de Barcelona- el document es troba emmarcat a l'Arxiu, 1400.
- Senyoriu de la Vila sobre els castells de Torroella i de Coaner, 1400-1423.
- El príncep Ferran, amb el consentiment del seu pare, intentà empenyorar de nou la Vila al noble Joan d'Aymerich.
- Oposició dels habitants de la Vila i intervenció dels Consellers de Barcelona en el seu favor, 1478.
- Privilegi exaudit per Carles I L'Emperador, 1519.
- Privilegis concedits per Felip II, 1565-1576.
- Resguard o passaport deferit pels Consellers de Barcelona, en favor als habitants de la Vila, que reconeix el títol de ciutadans de Barcelona, 1633.

Racional, 1440-1749, és un llibre de pagaments.

Acords del Consell, 1614-1680

Concòrdia, és un llibre amb tractes de canvis datat: 1665-1702.

Llibre de Carnisseria: 1626-1680, regulava la venda de carn.

Llibre del blat, 1605-1642, regulava les collites i la seva venda.

Clavari, 1735-1770, és una modalitat de llibre de pagaments.

Llibre de comptes de les Collites Ramaderia, 1930-1958

Lligall sobre la destil·lació de l'aiguardent.

Amillament:

- Cadastre: 1851-1862, 1890-1896

– Llibre del cadastre: 1739, 1784, 1715.

– Estadística

– Arbitris

– Arrendaments: 1895, 1712.

– **Propietats Censals i Arbitris:**

Béns de comunitat

Venda de béns censals

Patrimoni

Pressupostos: 1860-1869, 1890-1902, 1903-1910, 1912-1936, 1940-1958.

Pagaments: documents del segle XVIII

Comptes Municipals: 1891-1923, 1923-1934, 1938

Despeses, 1649-1873

Contribucions, 1890-1912

Repartiments, 1933-1940

Cèdules personals: 1885-1886, 1915-1940.

Circulars i ordres: segle XVIII.

Actes de successos: Guerra de Successió, 1704-1714, 1880-1889, 1881-1883, 1890-1902.

Guerres: Rosselló, G. dels francesos, G. de Successió i d'altres.

Orfes de guerra

Urbanisme, edificis, 1920-1937

Finques Rústiques: 1910, 1933, 1936, 1945, 1948.

Padró d'habitants: 1871, 1881, 1894, 1924-1936, 1940-1955, 1960-1965.

Concursos, 1854-1864, 1890-1912.

Impostos i expedients: 1830-1874, 1890-1911, 1912-1945.

Expedients i multes: 1896-1897, 1900-1911.

Documents procedents de l'Arxiu de la Casa Manxarell:

Receptari de Santpedor entre altres.

Matèria jurisdiccional: litigis

– Amb el Bisbe de Vic i amb l'Abat de Sant Benet.

– Entre diferents *viles* i Santpedor: Manresa, Vic, Cardona, Calaf i Puigcerdà.

Acords diversos: 1912-1922.

Lligall de Sanitat, segle XIX.

Documentació procedent de Castellnou de Bages

Llibres sobre administració d'ajuntaments.

Eleccions

Lligalls diversos i curiositats

Documentació sobre el Convent de St. Francesc.

Els diferents lligalls es troben distribuïts en prestatges i en mòduls, seguint uns números, que se'ls ha donat per poder-los classificar. En aquests

moments l'Arxiu necessitaria un xic de neteja i més protecció de la llum, el sol hi cau de bat a bat.

Per a consultes a l'Arxiu es pot telefonar a la Casa de la Vila, 8320001. Un cop fet l'inventari de l'Arxiu Municipal em resta agrair al Sr. Prat l'ajuda, ja que sense la seva informació i consell, m'hagués estat impossible la seva realització.